

ZABORAVLJENI KRALJ GUDU

Drugi deo

ANA MARIJA MATUTE

Preveo sa španskog
Igor Marojević

■ Laguna ■

Naslov originala

Ana María Matute
OLVIDADO REY GUDÚ

Copyright © Ana María Matute, 1996.

Translation Copyright © 2009 za srpsko izdanje, LAGUNA

*Ovu knjigu posvećujem sećanju na H. K. Andersena,
Jakoba i Vilhelma Grima i Šarla Peroa.
Svemu što sam zaboravila.
Svemu što sam izgubila.*

SADRŽAJ

KRALJEVINA OLAR

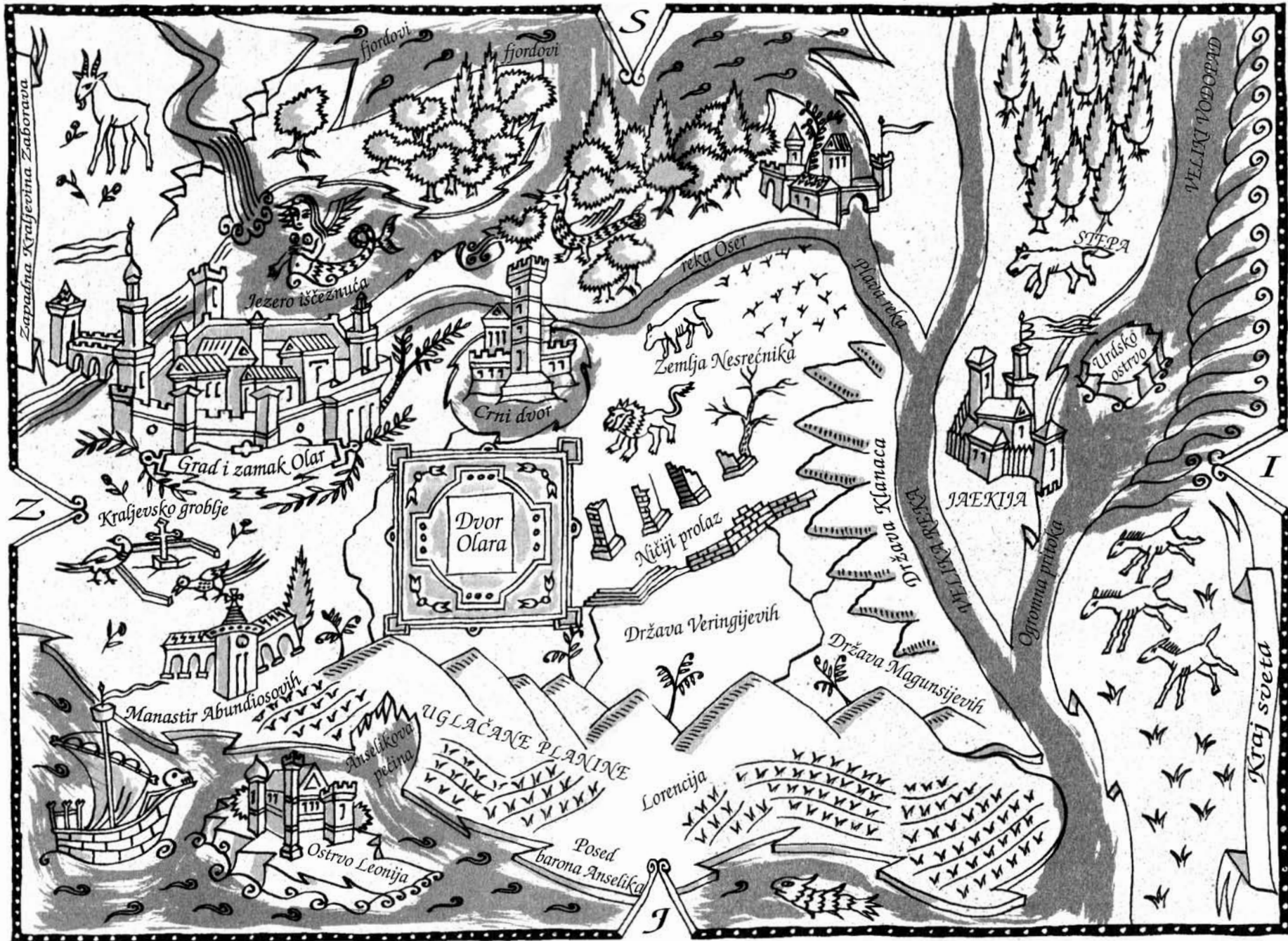
TREĆI DEO

XV Crni dvor	15
XVI Ostrvo Leonija	31
XVII Bes i jedno srce s legendom.	67
XVIII Mačevi i ljudi	93
XIX Možda ljubav123
XX Stari otrov145

ČETVRTI DEO

XXI Urdska169
XXII Kraljeva deca189
XXIII Jesen u bašti Lukave249
XXIV Zaboravljena deca se prurušavaju na tavanima299
XXV Na redu u igri333

KRALJEVINA OLAR

TREĆI DEO

XV

CRNI DVOR

1

Princa Omiljenog nije bilo ni od korova pa je Gudu, odmalena naviknut da se ne razdvaja od njega, prvi put iskustio jedno neobično osećanje: utisak da je zaboravio nešto, kakvo oružje, naređenje ili upozorenje. Nešto mu je nedostajalo i da je mogao da voli, možda bi u tim trenucima zaplakao. No, iako nije voleo svog brata zaštitnika, njegovo društvo – još od dana kad ga je kao dečaka zaštitio od slugu i njihovog šegačenja i udaraca nogom – delovalo mu je prirodno koliko i dan i noć, žed i voda, kao njegova desna ruka i vazduh koji je disao. Izvesno je da nije osećao žalost, ali jeste takvo slabljenje uma i neprijatnost da je mnogo dana bio uznemiren: uzalud je razaslao ljude po čitavoj oblasti. Kada mu je, na kraju, palo na pamet da uputi izaslanika u Južne zemlje, gde je Omiljeni imao posede – mada ih je princ, a da to nije znao, bio lišen po kraljevom naređenju – njegovom bratu nije bilo ni traga ni glasa. Izaslanik se vratio rekavši da tamo vladaju jedino zapuštenost, smrt i samoća, zajedno s koprivama i korovom. U celom tom predelu, obišavši imanje po imanje, među njegovim retkim žiteljima našao je samo bedu i neznanje. Na kraju mu je jedan čobanin rekao: „Omiljeni je mrtav.“ I pošto ništa više nije mogao da sazna, vratio se s ubeđenjem da princ i nije tamo.

Kralj se ovom pitanju bio posvetio koliko i obuci onih koje je s ponosom nazivao svojim mladuncima na takozvanom Crnom dvoru. Izbor buduće supruge odlagala je njegova majka koju je zadužio da mu traži ne jednu, nego više kandidatkinja što manje zagonetnog i plemenitog porekla.

Poseta rođenog sina iznenadila je kraljicu koja je, dan za danom i veoma neraspoločeno, odugovlačila s izborom mogućih izabranica. Nastupivši ne mnogo – bolje rečeno, nimalo – protokolarno, Gudu se oglasio:

– Majko – rekao je – želim da moj stric, princ Špin, obnovi Istoriju koja je ostala nezavršena.

– Kakvu istoriju?

– Istoriju našeg naroda i naše loze.

Promislivši, Lukava je rekla:

– Jeste: mnogo toga što zaslužuje da ljudima bude poznato učinio je dobri vojvoda Olar kao i, naravno, tvoj otac – njenom glavom prošli su mnogi nedostojni događaji, krvavi, bolni i ljubavni prizori koje je odagnala kao insekte kraj svetiljke za čitanje. – Ali, bez sumnje, ti ćeš bolje poglavlje zaslužiti tek kasnije. Zar ne misliš da je bolje da sačekaš?

– Zbog čega? – uznemirio se Gudu. – Moj život mora da bude zabeležen od početka do kraja, kao i Sikrosiov, a njega, koliko vidim, i ne pominjete...

– Ah, Sikrosio! On nije bio baš častan čovek.

– Častan ili ne, postojao je. A da nije bilo njega, možda moj otac ne bi mogao ni da sanja da će jednog dana postati kralj. Stoga, majko, recite princu – zanimljivo je da je ovom titulom nazivao samo Špina i Omiljenog, iako je za poslednjeg, pošto je bio govorio jasno kako bi izbegao zbrku, obično dodavao reč *brat* – da obnovi Istoriju.

– A čemu tolika žurba?

– Istorija je jedini način da se preživi u sećanju ljudi, majko, jedini način da se čovek spase od zaborava.

Neobična hladnoća, poput nežnog snega, odjednom je obavila srce Lukave. Uznemireno je osmotrila sina koji je delovao zadubljen u let leptirice što je bespotrebno i drsko kružila oko njega.

– A zašto... zašto, sine moj – retko ga je tako oslovljavala – želiš da preživiš u ljudskom sećanju?

Kao da je ponovo počinjala da drhti upravo tamo, u toj tako divnoj bašti gde je sunce sijalo i leptiri se usuđivali da diraju čelo budućeg kralja Olara.

– Jer je primer jednog kralja za drugog kralja kao svetionik: ukazuje mu na opasnosti i utabane staze na obali – uzvratilo je Gudu koji nikada nije video more. I kad je to rekao, raširio je ruke očiju prikovanih za onog zelenog insekta čiji let mu je smetao.

– To je dobar razlog – rekla je Lukava i malo živnula. Učinilo joj se da u tom trenutku vidi kako kroz Guduovu glavu prolazi tiha i bezbrojna svita konjanika: kraljeva koji su izgubili tron, kraljeva koji su pobedili, žalosnih, nepoznatih i zaboravljenih kraljeva, i da su svi oni išli ka jednoj te istoj državi, državi neznanja i sumnje, ili se iz nje vraćali.

Gudu je sklopio ruke i šćepao insekta. Posmatrao je svoje sporene šake i Lukavoj se učinilo da čuje bespomoćni let izludele i smeje leptirice.

Međutim, Gudu je odjednom otvorio ruke i pustio je da ide. Ovaj neobični postupak – neobičan, naravno, za njenog sina – iznenadio je Lukavu, zbog čega je ponovo osetila sumnju, strepnju i laku pomućenost razuma. Zadubila se u sinovljeve oči i ponovo se smirila. U Guduovim očima nije pronašla ni najdalju senku dobrote.

Gudu je saopštio dvoru i skupštini da ne vidi razloga da proglasi Olar kraljevinom, ako je Olar već bio glavni grad, zamak i dvor. Tako je, kako bi izbegao zbrku, pored usvajanja novih zakona koje je lično stvorio, naredio da se sve njegove zemlje, kao i one koje su mogle biti pridodate njegovoj državi, nazovu Guduovom kraljevinom – iako je narod nastavio da je zove kraljevinom Olar. Skupština, koja je od kraljevog samokrunisanja počela polako da tone u tamu u kojoj ju je držao kralj Volodioso, nije imala ništa da prigovori, samo da odštampa njegov potpis – ili grb sličnog oblika – na prigodnom pergamentu. Pošto s druge strane, sasvim suprotno od

Volodiosa, Gudu nije zamarao svoje veličanstvo njima, i njihove sinove je s lakoćom imenovao zapovednicima ukoliko ih je smatrao vrednim toga, a kako je ta zemlja rađala ljude ako ne naročito bistre, svakako krvožedne, Gudu je otkrio da im je dovoljan samo vođa kako bi mogli nekom da takve vrline povere na upravljanje. Zato im je šakom i kapom delio posede, vlast i bogatstvo, zbog čega je skupština imala mnoštvo razloga – ne računajući sujeverni strah koji su u njenim pripadnicima budile kraljeve oči – da prihvati i odobri sve što bi njemu palo na pamet.

Jedini koji nisu pitani za mišljenje bili su, kao po običaju, ljudi skromnog imovinskog stanja. Vekovima su živeli u zaboravu i iako je s vremena na vreme dolazilo do pobune, toliko su bili neuki i siromašni da bi lako završili raščetvoreni a kosti i koža im bili izloženi za primer i dugo sećanje.

Obnova starog Crnog dvora završena je kad je zima već bila na izdisaju. Iako nije izazivala divljenje prefinjenih i sanjalačkih duša – i mada je neusklađenost obima i linija zamka uzbunila osetljivog Špina – izvesno je da je Gudu ishodom bio veoma zadovoljan. Unutrašnje prostorije u kojima su njegovi ljudi stanovali, kao i njegova lično, nisu odisale nikakvom raskoši niti udobnošću. Kao prekrivači služile su isključivo crne kože – otete od Hordi – a kao ležaji slama i suvo lišće. Žitelji Crnog dvora koristili su samo ono najneophodnije. Ali njihova stada bila su dobro čuvana jer je Gudu naredio da se u okolini nađu dva pastira koji bi ih stalno držala na oku. A ti gorštaci, što su jedva umeli da govore i koje su seljani smatrali poluvešcima – jer su im pripisivali odnose s đavolom i polno opštenje s kozama – bili su zadovoljni što su imali hrane i pića koliko nikada ranije. Njihovoj krvoločnoj naravi godilo je rukovanje oružjem, u šta su često mogli da se uvere stanovnici dvora. Pošto su postali čobani-vojnici, svojim oponašanjima vojnika i mladunaca izuzetno su razonodili Gudua, koji im se po opštem uvidu smejao kao nikada nikome: sa iskrenom i ogromnom radošću.

Najstariji od tih pastira-vojnika zvao se Atre i bio je slabovid i već vremešan, ali snažan kao niko drugi, ako se ne računaju kralj Volodioso i sam Gudu. Jaek ga je povremeno izazivao na borbu

golim rukama, i svaki put bio pobeđen; zbog čega se potajno divio Atreu, koji je na to uzvraćao toplinom. Stoga mu je jednog dana rekao: „Hajde da se zbratimimo, stari vuče.“ „Kako?“, pitao je Jaek, koji je bio seljački jednostavan i radoznao. „Poseci svoju mišicu do krvi, ja ću učiniti isto, pa ćemo da sjedinimo tvoju i moju krv: i bićemo braća.“ „Dobro“, rekao je Jaek, „nije mi važno ni to što smrdiš na životinjski izmet kad si već kadar da me pobediš. Ali budi siguran da moj mač ne zna za braću i da bih te mačem savladao iz dva zamaha.“ Tako su i učinili. I nakon što su proslavili obilnim vinom, Atre je rekao Jaeku: „Sada, brate vuče, nauči me da rukujem mačem kao ti.“ „O tome i ne sanjaj“, rekao je Jaek, „jer ne bih mogao da spavam mirno do kraja života.“

Drugi pastir – koji je povremeno tvrdio da je sin Atrea i neobičnog bića, polukoze i polužene, a povremeno da ga je sam đavo napravio u ženskoj utrobi – brojao je, naoko, dvadesetak godina. Bio je visok i krupan – iako ne koliko Atre – i tako glup da su mu usta neprestano bila otvorena, zbog čega je često trpeo šale vojnika i mladunaca koji su mu kamenjem punili usta, gađajući ih izdaleka. Ali njemu – a zvao se Osi – je to prijalo pošto je imao tako jake zube, desni, jezik i nepca da je bio sposoban da zadrži kamenje dok mu ne bi prepunilo usta, i posle da ga ispljune s takvom snagom da je tako više puta probio glavu neke glupe i radoznale kokoške, kakva se mogla naći gotovo na svakom koraku dvorskih prostorija i odmorišta. I mnoge su svijale gnezda u ponekom uglu mračnog stepeništa, tako da su vojnici tamo obično tražili jaja i pili ih živa, pošto im je to, kao ljudima seljačkog porekla, bila osnova velike snage i robusnosti njihovih mišića i tela.

Smeštene u odvojene prostorije okružene drvenom ogradom, žene su imale dozvolu da izlaze i vraćaju se kad im se prohte, pošto su već bile zadovoljne svojim muškarcima i dobro uhranjene. Čuvale su svoje dečake do njihove šeste godine, kad su se upisivali u mladunce i podvrgavali se Jaekovim i Randalovim naređenjima. Spremale su hranu i – onako kako im je nalagao razum, za koji se najpre može reći da je bio škrt – čistile kraljeve i sopstvene sobe.

Ponekad je ženskim prostorijama vršljala veštica iz stepe. Ali najviše je volela da boravi u šumi, gde je našla jedno šuplje deblo

u koje je mogla da stane sa svojim posudama i ležajem od lišća i slame. Na taj način joj je Jaek gotovo uvek bio u vidokrugu i pothranjivao joj mržnju. Žene su je obično zvale da im uspavljuje decu, budući da je starica umela da pripoveda i peva tako da i najnestašniji mališani sklope oči kao da im je po trepavicama popao sitni pesak. Držala se podalje samo od žene čijeg sina nikada nije htela da uspava, pa ni da ga pogleda: to je bila Indra, a njen i Jaekov dečak zvao se Krin.

Gudu je naredio da se napravi velika kovačnica i oružarnica i u tu svrhu poslao je svoje ljude u potragu za deset najboljih majstora tog zanata. Pojedini su došli svojevoljno, drugi neveselo, a dvojica su dovedeni u lancima, s obzirom na to da je kralj bio izričit u svojim odlukama i neraspložen da ih i sa kim pretresa – a pogotovo ne s onima koji su zavisili od njega. Ali, bilo po volji ili na silu, ti ljudi su ostali u radionici i na njihovim nakovnjima su nastala najbolja oružja kraljevine i njene najubojitije sablje.

Sneg je počeo da se otapa. Reka je porasla, poslednje parče leda na obali pokrilo se zelenilom, a padine plavim zvončićima i žutim okruglim cvećem nalik na sunašca. Kroz zupčaste otvore kule Crnog dvora muškarci su posmatrali najmlađe mesne devojke koje su se spustile na obalu reke. Sam kralj je jednog dana jahao pored šume, kada je video dve mlade seljanke kako se pokraj vode umivaju i doteruju. „Već neko vreme“, pomislio je, „u mom životu nema ovakvih divota, a nekad sam bio okružen njima...“ Odmah zatim im se približio što je tiše mogao. Čuvši konjska kopita, obe su prestrašeno ušle u vodu i, popevši se na neku vrstu ostrvceta koje je iz nje virilo, posmatrale su ga drhteći i čvrsto zagrljene.

– Nemate se rašta plašiti – rekao je kralj sjahavši. – Neću da vas ubijem niti da vam uradim išta što vam ne bi i te kako prijalo.

Ušao je u vodu do kolena i pružio ruku prema onoj koja mu se učinila lepša i mlađa: zlatokosoj devojčici od četrnaestak godina. Bila je vrlo siromašno odevena, a kad ju je video izbliza, Gudu je procenio da je odveć mršava i verovatno pregladnela. Ali, s obzirom na iskustvo koje je sticao u tim kao i u tolikim drugim

stvarima, pomislio je kako, da je bolje obučena i hranjena, ni na čemu ne bi pozavidela najdivnijim lepticama koje je imao zadovoljstvo da upozna.

– Hajde sa mnom – rekao je kralj. – Kunem ti se da ti niko neće nauditi: naprotiv, daću ti da jedeš kad god ti se prohte i odeću hiljadu puta bolju od ove koju imaš na sebi.

– Molim vas, gospodine – rekla je starija. – Nemojte da vodite moju mlađu sestru jer će nam majka umreti od tuge.

– Neće znati ni za kakvu tugu ako tvoja sestra pođe sa mnom – rekao je Gudu pomalo nestrpljivo. S izuzetkom neprijatne epizode koju mu je priredila Glupina, nijedna mu devojka nije odolela.

– Tvoja majka će dobijati dvostruke zalihe potrepština i godinama neće morati da plaća namete... Kome pripadate?

– Baronu Rusindu – rekla je starija. – I znajte da je to mrzovoljan gospodin.

Kad je to čuo, Gudu se grohotom nasmejao. Zgrabio je devojku i vukao je za sobom prema obali, govoreći:

– Reci baronu da je kralj Gudu uzeo za sebe jednu od svojih vazalki i budi sigurna da neće imati nikakve primedbe.

Kad su to čule, devojke su prebledele. Starija je brzo pobegla i prešla preko polja mnogo hitrije nego što je kroz njih bila došla do reke.

U međuvremenu, mlađa je užasnuta tako silno drhtala da je uznemirila Gudua. Trupkajući nogom, rekao je:

– Ne gledaj me kao žaba zmiju, glupačo, i kreni sa mnom. Budi sigurna da se nećeš pokajati.

Smestio ju je iza sebe na konja i vratio se s njom u Crni dvor. Tada je pozvao jednog starog vojnika zvanog Relisio, koga su, pošto mu je još od Volodiosovih vremena nedostajala polovina jednog obraza koju mu je odsekao neki ratnik iz Horde, veoma poštovali koliko žitelji dvora, toliko i sam kralj; zato ga je, s obzirom na njegove godine i iskustvo, imenovao svojim glavnim čovekom za nabavku.

– Relisio, odvedi ovu uplašenu ptičicu u ženske prostorije. Reci Indri da joj da čistu odeću, da joj naredi da se okupa i očešlja, i da

joj hrane koliko god mala hoće. I ako za nedelju dana bude izgledala krepkije, pošalji mi je.

– Tako ću i učiniti, gospodaru – rekao je Relisio. Kao najprefinjenija i najpućenija žena, u tim stvarima Indra je bila veštija i boljeg ukusa od ostalih.

Kroz nekoliko dana devojčicu poslaše Guduu.

– Nekoliko dodatnih obroka i nekoliko metara tkanine mogu da učine čuda koliko kod vojnika toliko i kod curica – zadovoljno je rekao Gudu. Radilo se o tome da je čista, zlatne kose svijene u tanke pletenice, svetlije i sjajnije kože i blistavih očiju, delovala najlepše moguće. Čak se osmehnula kad je, na pitanje kako se zove, uz nevest naklon kojem ju je naučila Indra, rekla:

– Arandiska, gospodaru.

– To ime zvuči mnogo ružno – rekao je Gudu. – Ali dobro, zvaću te Daljina, kako sam zvao jednu devojkicu koja je bila lepa kao ti i koje se rado sećam. Nadam se da ćeš umeti da ispuniš svoje obaveze jednako dobro kao ona.

Rekavši to, naredio je da je smeste u njegovu spavaonicu. Od tog dana mu je pravila društvo.

Devojčica je iz dana u dan bila sve lepša i kralj joj je rekao:

– Najviše za mesec dana tvoje ruke i noge više neće biti grube tako da ti neće nedostajati ni najmanja pojedinost.

– Hvala, gospodaru – rekla je nova Daljina. – Ali želela bih da saznam novosti o mojoj majci i sestri, kojima ste obećali pomoć ako vam se ja pokorim.

– Jesam li to rekao? Dobro, u svakom slučaju, to mi se čini pravično. Reci mi gde žive i tamo ću poslati svoje ljude da ispune šta sam obećao.

– O, gospodaru – rekla je Daljina oklevajući – uistinu smo porodica jednog od kovača koje ste doveli ovde. I od tada moja majka i sestra kruže ovuda u nadi da će me videti, iako sam im poslala potrepštine i nešto hrane preko žena.

– Pa dobro – rekao je kralj – obavesti ih da ne moraju da se kriju i, štaviše, ako tvoja majka može da podnese ovakav život, dozvoliću joj da bude s tvojim ocem. Što se tiče tvoje sestre, ona

može da boravi u ženskim prostorijama i ne sumnjam da će uskoro naći kakvo stablo da se o njega po svojoj volji obesi.

– Šta hoćete da kažete, gospodaru?

– Nemoj da shvataš bukvalno – rekao je Gudu. – Hoću da kažem da će dobro biti primljena među vojnicima i da će moći da bira između najvelikodušnijih, jer nam nedostaje tako mladih i prijatnih stvorenja kakve ste vas dve. Primitićeš da su većina žena majke i da nisu previše mlade. I iako su kad nema hleba dobri i kolači, ne bi bilo loše popuniti te prostorije novim i boljim stvarčicama.

– Tako ću da joj kažem, gospodaru – rekla je Daljina. I poklo-nivši se poljubila je ruku čoveka koga je, ne tako davno, mrzela i smatrala najgorom zveri.

Vest o ovome proširila se okolinom. I iako su pojedine majke iz straha sačuvale kćeri kod kuće, druge su ih, suprotno tome, praveći se da traže trave kraj reke, dovodile do crnih zidina. A druge devojčice su donde dospеле sopstvenom voljom; i tako su, što je vreme bilo lepše, a trave i bilje i sve seosko cveće prekrivali šume i bregove tvoreći plave, crvene i ljubičaste, bele i zlačane ćilime što su se spuštali do reke, devojke različitih godina i tela primicala Crnom dvoru i čak ulazile u njega i, na kraju krajeva, dugo i raspoloženo ostajale unutra. Bile su spremne da ga ne napuštaju dok god im to bude moguće.

Tako da je Daljini pravila društvo devojka po imenu Koska, a neko vreme zatim i jedna koja se zvala Sinsija. I sve tri su prebivale u kraljevskoj spavaonici, i mada su se često prepirale i napadale jedna drugu, izuzetno su vodile računa da to ne dopre do kralja; jer im je u suštini bilo dobro zajedno – pošto već društvo samog Gudua sve u svemu nije bilo odveć prijatno, osim dok su s njim vodile ljubav. I maštale su da se osećaju kao princeze – o čemu nikada ranije nisu ni sanjale – jedna drugoj pričale su priče i zajedno šile lepe tkanine, i iako ih je s vremena na vreme podbunjivalo nešto što bi probudilo pojedinačnu ljubomoru ili neraspoloženje, pa bi jedna drugu bole šivaćim iglama ili vukle za pletenice, sigurno je da se ne bi menjale za svoj predašnji život, niti se lišile jedna druge. I pošto je vojnicima takođe bilo dopušteno da se

sprijatelje s tek pridošlima, Crnim dvorom zaista nisu vladali samo blagostanje i prividna radost nego je broj njegovih žitelja rastao iznenađujućom brzinom.

– Ovi mladi vojnici – mislio je Gudu – jednog dana će ostariti, a ovi vojnički mladunci će jednog dana biti muškarci. Baš zato ne sme prestati upisivanje novih mladunaca-vojnika, niti se zanemariti njihova obuka. Ako sve bude teklo kako očekujem, mojoj vojsci neće biti ravne ni u Olaru niti u bilo kom drugom delu sveta.

A takvi su mu nacrti, zajedno s željom da pređe Veliku reku u pravcu stepe, žarili snove i mamuzali želje i činili ih dalekosežnijima. „Gudu, Gudu“, govorio je samom sebi u noćima kada je pio sa svojom vojskom, „tvoje ime i kraljevina će se raširiti preko zemlje i vode, preko vekova i ljudi.“

S lepim vremenom učestale su borbe i vežbe vojnika i mladunaca. I istina je da ni Gudu ni ostalim stanovnicima Crnog dvora nije moglo da bude dosadno. Kralj je postepeno zaboravio na svog brata Omiljenog i iz dana u dan se osećao sigurniji u sebe, slobodniji i, sve uzev, kao najmoćniji i najneuništiviji na svetu. Tako je i došao do zaključka – iako stečenog ne promišljanjem, nego protokom sati i dana – da nema boljeg zaštitnika nekog čoveka, ili nekog kralja, od samog tog čoveka, odnosno kralja.

2

Pa ipak, nisu svi uživali isti osećaj blagostanja na tom posebnom i toliko čuvenom dvoru.

Tokom prvih dana njegovog stvaranja, kad je posredi bio tek usamljen i mračan zamak okružen zidinama koje nisu bile završene niti su mnoge prostorije još bile sazidane, Gudu je procenio da ima malo momčića vrednih obuke. Izvesno je da su većina njih bili mališani, a najuhranjeniju grupu činile su pregledne lualice koje su im se pridružile na jednom putu koji je bio pun ruševina i uništenja. Jednog dana Gudu je naredio svojim ljudima da odu u potragu za dečacima uzrasta između osam i dvanaest godina i da ih dovedu. „Na silu ili po njihovom izboru, ali“, dodao je, „bolje

njihovom voljom: jer ako sami žele da dođu, radije će ostati i s više volje učiti.“

Ljudi su mu dovodili grupe manje ili više isprepadanih i manje ili više poletnih momčića. A pošto je prosudio da su potonji priležniji i da ostvaruju najbolji učinak, rekao je sebi da je divljenje dobar put da se rasplamsaju dečji umovi; te je poslao svoje ljude da šire priču o njegovom junaštvu kao neposrednoj posledici njegovog poštenja i tako da zagreju glave sve krepke dečurlije na koju naiđu. Takav pristup je urodio boljim ishodom od prethodnih, do mere u kojoj su, kako će docnije učiniti mlade devojke ili lepuškaste žene, momčići doticali ka zidinama Crnog dvora i tuda se smucali dok ne bi bili primljeni. Ni to Gudu nije previđao: ni najmanje nisu potcenjivali mamac kakav su divljenje i želja da se postane velik i dobro naoružan vojnik, i s druge strane hleb, meso i prava odeća umesto prnja.

Jednog dana Randal ga je obavestio da je, prema njegovom iskustvu iz ratova u Volodiosova vremena, Jug pun preglednelih dečaka. Volodioso je bio koristio njihove zemlje iscrpivši sve njihove mogućnosti, pa je Randal tamo primetio najkrvoločnija dečja lica, najoštriju bistrinu i najsmelije postupke. „Pa, idite na Jug“, rekao je Gudu, „i među njima proberite i ovde dovedite koliko god njih vam se učini prikladno.“

Randal je poslao grupu ljudi u zemlje Omiljenog i oni su tamo prikupili sve momčiće koji su im se učinili korisni. A zamak kraljevog brata bio je – kao i sve ostalo – žrtva te pretrage i hvatanja. Tako su momčići koji su se tamo nekada krili s Amerom, ponovo poslani na Sever.

Od tada je prošlo godinu dana i dečkići koji su bili brojali deset godina sada su imali jedanaest, a ondašnji osmogodišnjaci devet. A onaj koji je svima njima naređivao i vodio ih – i od koga su svi očekivali da omogući da se predskazanje Omiljenog obistini – Lisio, bio je već junoša mračnog i krvoločnog pogleda i ponositog držanja.

– Neću vas napustiti – rekao je drugim momčićima.

I iako mu je dob bila odmakla u odnosu na onu koju su vojnici zahtevali, ponudio se kao dobrovoljac. I pošto su njegovo držanje

i reči godili vojnicima, primili su ga i povelili sa sobom. Tako, kad su ga pokazali kralju, ovaj je pažljivo osmotrio njegov izgled i procenio da, iako je lično bio stasitiji od njega, mora da su bili istih ili približnih godina.

– Koliko mogu da procenim, premašio si potreban uzrast, ali ako želiš, Jaek će te isprobati. I ako za manje vremena nego ostali naučiš više, ostaćeš s nama kao vođa mladunaca, iako, naravno, pod zapovedništvom vašeg učitelja Jaeka. Ali ako ne ispuniš ono što se od tebe očekuje, izbacićemo te iz dvora, i dobro bi ti bilo da se u njega ne vraćaš.

– Tako će i biti – rekao je Lisio, gledajući ga u oči bez straha, čemu se Gudu jednako zadivio koliko mu je to zasmetalo. – Koliko vremena mi za to dajete?

– Trideset dana – rekao je Gudu smanjujući rok koji je bio predvideo. – I imaj na umu da nikad ne povlačim ono što kažem.

Ali iako je Gudu potajno – i neobjašnjivo – želeo da junosa ne uspe, Jaek je još pre utvrđenog roka izjavio – s ponosom koji je zasmetao Gudu jer za njega nije video razlog – da je njegov novi i posebni učenik već spreman ne samo da pobedi najboljeg i najhrabrijeg mladunca nego i najveštije zrele vojnike.

– U tom slučaju – rekao je Gudu – sutra će se održati borbe u kojima će se jedan boriti protiv četvorice. To znači da ako Lisio treba da bude vođa mladunaca, mora znati kako da pobedi svu četvoricu. Dakle, izaberi najbolju četvoricu i pripremi sve da do borbe dođe čim svane.

Tako je Jaek i učinio, i pošto je među mladuncima bila zabranjena borba na smrt, izabrao je četvoricu koji su najviše obećavali. Ostatak večeri je proveo obučavajući Lisija, prema kojem je osećao ljubav kao prema najrođenijem.

– Sine – rekao mu je na kraju, dok su se zajedno odmarali uoči svitanja – dozvoli mi da te zovem tako, pošto bih želeo da moj rođeni sin, koji je još premali da bi bio obučavan, bude snažan i spretan poput tebe: budi siguran da ću, ako te pobede i izbace odavde, ići s tobom.

– Ništa od toga – rekao je Lisio, gledajući ga na način koji Jaek nije razumeo – neće me pobediti, pošto mi snaga niče iz jednog

tamnijeg i nasilnijeg mesta nego što je moje telo. A i ako bi me pobedili, ostani ti s ljudima tvoje rase, jer sa mnom na zemlji ne bi imao odmora. Neću biti tvoj sin, niti ću to ikada moći da budem.

– Tvoje reči me plaše – rekao je Jaek. – A ako nećeš da budeš moj sin, budi ubeđen da ću bdeti nad tobom, dok mi god to bude moguće, kao pravi otac.

Tek što se u dvorištu za borbe diglo sunce, započeo je sukob između Lisija i četvorice mladunaca koje je odabrao Jaek. Posle vrlo teške borbe, Lisio je u prvom sukobu pobedio sve njih.

Kralj se toliko oduševio Lisiom da je odmah zaboravio na svoj otpor prema njemu. A kako je bio skloniji logici stvari nego nejasnim utiscima lišenim istinske osnove, bez odlaganja ga je imenovao zapovednikom svih mladunaca i lično mu uručio nedavno iskovan mač na kojem se moglo pročitati njegovo ime i sledeća rečenica: „Ko služi kralju Gudu, služi samom sebi, kroz vreme i svet.“ Rečenica je bila dugačka, kao i mač, najduži i najteži koga se ikad latio neki mladunac na Crnom dvoru.

Te noći Lisio je u potaji okupio južnjački podmladak i rekao: „Kunem se ovim mačem da ću osvetiti svog oca i sve ljude naše rase, i kunem se da će svaki među vama ko se ogлуši o našu zakletvu biti kažnjen najgore moguće.“ Momčići su takođe položili zakletvu. Ali Lisio nije primetio sumnju koja se kod svih njih rodila. I ubrzo je mogao da se uveri u to koliko su krhki ljudska priroda i ljudske zakletve i kako je bespomoćan jedan dečji mač – ma koliko dugačka bila rečenica u njega utisnuta i ma koliko dugačak bio sam mač – u usamljeničkoj borbi protiv sebičnosti i slepila koji pokrivaju zemlju.

Jer nije prošlo mnogo meseci – sunce je jedva istopilo i poslednji sneg – kada je Lisio, koji je dobro poznao zemlju kojom je gazio, pomislio da je konačno došlo povoljno vreme na koje je tako dugo čekao. Znao je da je zima najgori neprijatelj begunaca i zid o koji se smrskaju najsmelij i najbedniji borci. Deda mu je ponekad govorio da je letnje sunce najizdašnije bogatstvo sirotinje. „Od toplog vremena snaže telo i duh“, govorio mu je, „i samo se leti siromasi usuđuju da dignu glavu protivu moćnika. Jer zimi je

glad najoštrija, smrznuto meso se trese, a oči su pune leda i žeđi. I, zimi vlastodršci žive u toplim sobama i imaju drva za ogrev u izobilju, smanjuju količinu hrane za sirotinju u čijim se zidovima slama suši i nikada nema dovoljno cepanica da im ogreje promrzla tela. Nikad ne započinji ništa, Lisio, zimi. Samo te moje reči mogu odbraniti, pod suncem, od ljudske nepravde i surovosti, te ih prenesi svojim sinovima a ovi svojim, do dana kad će uši početi da čuju, oči da gledaju a svest da se budi.“ I kao što je obećao dedi, Lisio nije zaboravio njegove reči.

Ali na dan koji je procenio kao bogomdan, njegova gorčina, razočaranje i gnev bili su ogromni. Okupivši stare drugare, rekao im je da će u zoru da krenu, naoružani do zuba i s torbama punim hrane.

– Gde ćemo da krenemo? – s nepoverenjem je pitao najstariji od njih.

– U potragu za našom braćom: prema rudnicima nekadašnje Države Klanaca. I u potragu za svim Nesrećnicima što na zemlji obitavaju i koji će nama pristupiti: i kunem vam se da će moja vojska biti jača od kraljeve, jer je očajanje oružje za koje ni Gudu ni njegovi sledbenici ne znaju.

Međutim, njegovi stari drugovi su spustili glave i nisu odgovorili ništa. A onda su, jedan po jedan, počeli da ga napuštaju da bi na kraju pored sebe, kroz staklasti zar svojih srditih suza, video jedino Ira, svog psića, kako ga gleda toplo i odano, sa čitavim zemaljskim suncem – kako mu se činilo – u svojim okruglim i već iznemoglim očima boje šljive.

Sa svom tom gorčinom, sam je krenuo u tu zoru, i sam stigao do sela i sam zašao u šume koje je tako dobro poznao. Jedino društvo mu je pravilo tiho i isprekidano disanje Ira koji je za njim gazio čestar i paprat, dok je mlado leto budilo prvu svetlost u mračnom granju.

Kad je zaprepašteni Jaek čuo da je Lisio nestao, uzalud ga je tražio na sve strane. Tada je, srca prostreljenog bolom, sledio veštichine korake. A ova mu je rekla da je sakrila njegovog dečaka u udubini stabla jednog hrasta, pošto su hrastovi stvorenja koja neuporedivo nadživljuju ljude. I veštica, puna ogorčenja prema

Jaeku, rekla je da su ga zveri otkrile i proždrale. Ona sama je bila u stanju da mu sahrani kosti u zemlju.

Pun bola, kao da mu je sopstveno srce sahranjeno ispod tog kamena za koji je poverovao da pokriva Lisiov grob, Jaek je, možda prvi put u životu, zajecao.

Očajan i u žalosti, vratio se u Crni dvor i našao Gudua veoma razdraženog. A ovaj mu je rekao:

– Nije vredna zver od jednog bednog mladunca da tako zapustiš svoje obaveze.

Zato ga je kaznio sa deset udaraca bičem, koji ga odista nisu boleli ni upola kao to odsustvo. I svi osim njega zaboravili su na Lisija, bez kojeg je život na Crnom dvoru nastavio da se odvija prirodno.

Tek kad su prestali da se čuju konjska kopita i vojnički glasovi, i leto počelo da rasprostire svoju vlažnu mlakost po selima, da suši cveće i travu i da prašinom pokriva drumove, Lisio je izašao iz svog dubokog skloništa u starim rudnicima čijim bi lavirintima samo on, ili neki duh, mogli da lutaju ne dovodeći sopstveni život u opasnost. I krenuo je, štedeći hleb i vodu – deleći ih s Irom – prema planinskoj oblasti Klanaca. Polako i krišom se kretao prema Crnim zemljama Nesrećnika i ljudi bez domovine: onima koji nisu imali ništa, pa čak ni imena. I onih kojima je mogao da obezbedi – mada vrlo malo – hranu i oružje.